

Monumentenwacht
Gelderland

Jaarverslag 2020

Mei 2021

Samenstelling en activiteiten van het bestuur

De Stichting heeft als organen een bestuur en een directie. In de statuten en het directiereglement zijn de onderscheiden rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden vastgelegd.

Het bestuur bestaat in 2020 uit de volgende personen:

- E. (Ester) Weststeijn, voorzitter, 1^e periode 2019 – 2023
- J. (Joske) Hagelaars, secretaris, 1^e periode 2019 – 2023
- J.G. (Hannie) Kunst, penningmeester, 2^e periode 2017 – 2021
- W. (Wim) Rohaan, lid, 1^e periode 2017 – 2021
- P. (Peter) Koelewijn, lid, 1^e periode 2020 – 2024

De leden van het bestuur zijn geselecteerd op basis van hun affiniteit met het Gelders Erfgoed en hart voor cultuurhistorie. Daarnaast hebben ze diverse achtergronden om een mix van kennis en ervaring in het bestuur te borgen: bestuurlijke, politieke, bouwkundige, architectuur en juridische kennis en expertise. Twee leden zijn ook verbonden met twee andere in Gelderland op dit terrein actieve organisaties: de Stichting Gelderse kerken en het Gelders Restauratie Centrum (GRC).

Het bestuur functioneert in drie rollen: de formele rol, de rol van klankbord en de rol van werkgever.

De *formele rol* betreft het vaststellen van beleid, jaarstukken en begroting. Via rapportages wordt het bestuur op de hoogte gehouden van de voortgang.

De directeur bereidt het beleid voor en betreft daarbij via informatieve sessies en brainstormen tijdig het bestuur. Hierbij treedt het bestuur op als *sparringpartner en klankbord* voor de directeur.

Tot slot is het bestuur de *werkgever* voor de directeur en stelt met inachtneming van de CAO het *personeelsbeleid* vast. In het vierde kwartaal werd de arbeidsduur van de directeur teruggebracht naar 50% veroorzaakt door ziekte/ persoonlijke omstandigheden. Het bestuur heeft daardoor wat intensiever contact met de teamleiders.

Het bestuur heeft in het verslagjaar 5 maal vergaderd, deels digitaal.

De impact van de corona pandemie op het werk en de beoogde resultaten van de Monumentenwacht Gelderland was een belangrijk thema in de vergaderingen. Al snel werd duidelijk dat de ambities voor 2020 en de begroting 2020 niet konden worden behaald. Met de directeur is hier intensief overleg over geweest.

WOORD VOORAF

Cultuurhistorie is mensenwerk. Gelderland heeft zo'n 17.000 monumenteneigenaren, er zijn 6.500 rijksmonumenten en 30.000 gebouwen en elementen met beschermde structuren. De Stichting Monumentenwacht Gelderland is een belangrijke schakel in de monumentenketen: de onafhankelijke bouwkundige inspectie vormt vaak de basis voor reparatie, onderhoud en renovatie van onze Gelderse Monumenten. De wachters voeren tijdens de inspectie noodreparaties uit en geven (duurzaamheid)adviezen aan de eigenaren. Alles wat we doen, staat in het teken van het toekomstbestendig maken van monumenten om de kwaliteit van de Gelderse cultuur, identiteit en leefomgeving te verbeteren.

Met deze tekst, als start van het jaarverslag 2020 van de Stichting Monumentenwacht Gelderland, is niets mis. Wat er staat is juist, en gold ook voor de jaren ervoor. Maar 2020 bleek anders dan alle voorgaande jaren. Het bleek een jaar waarop niemand voorbereid was. Na een voorspoedige start van 2020 veroorzaakte de coronacrisis vanaf half maart 2020 een forse omwenteling in het werk van de Monumentenwachters en het gezamenlijk behalen van de beoogde resultaten en ambities. De noodzaak zo veel mogelijk thuis te werken, eigenaren van woonhuizen die liever geen inspecties hadden, het niet kunnen organiseren van bijeenkomsten en opleidingen, besmettingen van medewerkers en soms de noodzaak in quarantaine te gaan vormde een scala aan oorzaken hiervoor. Bij veel werkzaamheden van de Monumentenwacht Gelderland zijn juist fysieke ontmoetingen van belang, evenals inspecties ter plekke, en daar waren maar beperkte mogelijkheden voor.

Onze kerntaak – het uitvoeren van inspecties bij abonnees en particulieren – heeft vooral in het eerste en derde kwartaal plaatsgevonden. Vergeleken met 2019 zijn er 200 (13%) inspecties minder uitgevoerd. Bij de Kwaliteitsregeling Kennis & Kunde hebben geen beoordelingen kunnen plaatsvinden en is de Commissie slechts een keer bij elkaar geweest. In de gemeente Winterswijk heeft een pilot voor de Regioservice plaatsgevonden, die echter sterk werd gehinderd door de coronacrisis. Wel hebben de activiteiten rond Functioneel Erfgoed doorgang kunnen vinden, evenals de ontwikkeling van tools voor duurzaamheid. Een aantal wachters bekwamen zich op het thema energieadviezen, een belangrijk thema de komende jaren.

Als gevolg van deze ontwikkelingen is er voor het eerst in jaren sprake van een negatief financieel resultaat van € 127.345. De reserves die de Monumentenwacht Gelderland de afgelopen jaren heeft opgebouwd kunnen dit voor 2020 opvangen. Daarmee is de financiële continuïteit gegarandeerd.

In dit bijzondere jaar heeft iedereen zich aan moeten passen, ook medewerkers, management en bestuur van de Monumentenwacht Gelderland. Buiten het reguliere inspectiewerk om waren contacten, vergaderingen en personeelsbijeenkomsten schaarser én veelal digitaal. Complicerende factor vormde de laatste maanden van 2020 het uitvallen van directeur Ernst van der Grijp, een naam die voor velen onlosmakelijk verbonden is aan de Monumentenwacht Gelderland. Totdat Ernst weer op kan bouwen in het arbeidsproces, heeft het bestuur in 2021 Remko Zuidgeest als (parttime) interim-directeur aangesteld. Op inhoud ondersteunt Joop van Burk de Monumentenwacht Gelderland in de belangrijkste projecten.

Geen jaar als alle andere jaren dus, en juist daarom alle waardering voor alle medewerkers, die met elkaar de boel draaiende hebben gehouden. We delen op deze plaats graag een groot compliment

uit aan onze medewerkers, die met alle beperkingen die er waren, met de nodige flexibiliteit, creativiteit en inzet veel werk hebben verzet.

Inmiddels is het mei 2021 en zijn veel activiteiten weer opgepakt. Maar ook na de balansdatum zijn de gevolgen van de coronacrisis nog steeds merkbaar. Desondanks is de verwachting dat we dit jaar beter in staat zullen zijn om de beoogde resultaten te realiseren dan vorig jaar het geval was. Want cultuurhistorie blijft mensenwerk, en met elkaar blijven we voor de Gelderse monumenten zorgen!

Namens het bestuur van de Monumentenwacht Gelderland,

Ester Weststeijn

Voorzitter

Doorwerth, 24 mei 2021

Taakstellingen 2020

De Monumentenwacht Gelderland heeft voor de periode 2017 --2020 vijf taakstellingen geformuleerd waarover in dit jaarverslag verantwoording wordt afgelegd.

1. De kerntaak inspecties en advisering instandhouding van monumenten
2. Aanvullende dienstverlening particulieren en Regioservice
3. Beheer en herbestemming van historische bouwfragmenten
4. Beheer en ontwikkeling Kwaliteitsregeling Kennis & Kunde
5. Innovaties en duurzaamheid in monumentenzorg

Inspecties en advisering instandhouding van monumenten

Kerntaak van de Monumentenwacht Gelderland is het uitvoeren van inspecties aan erfgoed in de provincie Gelderland en het verstrekken van (onderhoud-)adviezen aan de eigenaar.

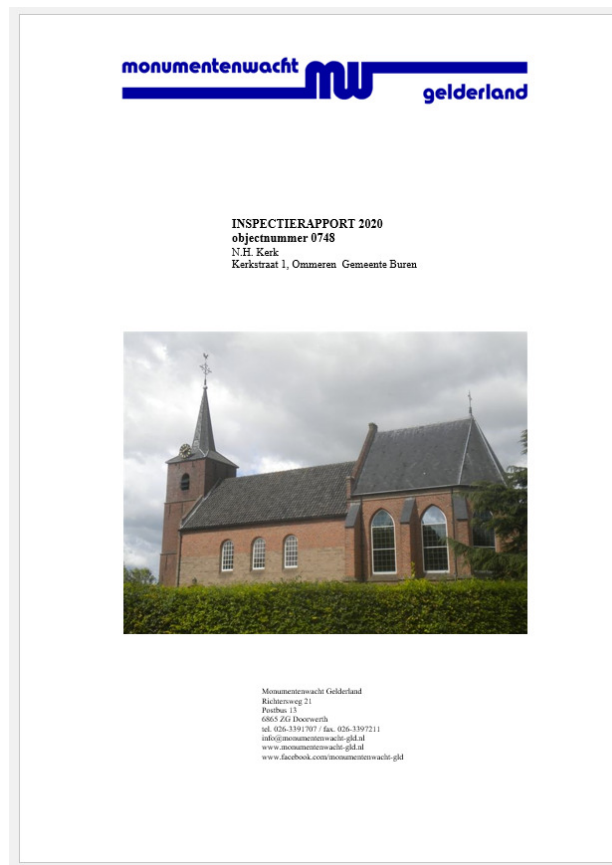
Monumentenwacht Gelderland heeft 3.000 abonnees en een scala aan gebouwen valt onder dit te inspecteren erfgoed variërend van landgoederen en kastelen, kerkelijke gebouwen, liefdadige instellingen en molens tot vele woonhuizen. Zowel Rijks (ca 1.700) als Gemeentelijke (ca 940) monumenten vallen hieronder. In 2020 zijn 1.323 inspecties uitgevoerd, 202 (13%) minder dan in 2019. De oorzaak hiervan ligt in de coronacrisis waardoor veel minder inspecties konden worden uitgevoerd. Bewoners wilden geen wachters ontvangen en/of de wachters zelf konden door ziekte of vanwege het risico op besmetting niet op bezoek in woonhuizen. In lijn hiermee kwamen er veel minder verzoeken om aanvullende adviezen van particulieren die een inspectie wilden.

Op basis van de inspectie wordt een rapportage opgesteld die een beeld geeft van de kwaliteit en onderhoudsstaat van het pand. Daarnaast worden tijdens de inspecties zo nodig kleine onderhoudswerkzaamheden verricht bijvoorbeeld op daken waar de monumentenwachter tijdens de inspectie al aanwezig is.

Onze klanten

Het aantal abonnees is in 2020 stabiel gebleven (3.000). We doen geregeld onderzoek naar de tevredenheid van de klant en meten dan hoe zij de kwaliteit van de onze rapportages ervaren en wat de klant vervolgens met de resultaten uit de inspectie doet.

Uit het klanttevredenheidsonderzoek komt een tevreden klant naar voren. Het rapport heeft een nadrukkelijke rol in het onderhoud en behoud van het erfgoed. Opmerkelijk is dat 70% van de eigenaren uit ons klantenbestand al langer dan 20 jaar eigenaar is van het monumentale pand. Er is dus sprake van een grote binding. Van de eigenaren gebruikt 90% het inspectierapport om de aannemer of schilder aan te sturen of als basis voor zelfwerkzaamheid. Ook wordt het rapport gebruikt voor een subsidie aanvraag, bij de aan- of verkoop van het huis of een hypotheekaanvraag. Sommige panden zijn in het bezit van een VVE en dan is het een belangrijke leidraad voor investeringen. Van de klanten leest 95% het rapport helemaal door en ruim 90% vindt het rapport praktisch bruikbaar. In zijn totaliteit scoort de tevredenheid 99% over onze werkwijze en rapportage vorm. Hier zijn we als Monumentenwacht trots op. Verbeterpunten zijn de leesbaarheid en de uitleg van vakjargon zoals zakgoten en de klampzijde.

Interieurinspecties

In 2020 hebben enkele interieur inspecties plaatsgevonden in totaal voor circa 60 uur.

Aanvullende dienstverlening particulieren en Regioservice

De Regioservice is bedoeld om gemeenten te ondersteunen bij haar taken op het gebied van toezicht en begeleiding op de kwaliteit en technische uitvoering van onderhoud aan gemeentelijke monumenten. We zien dat veel kennis bij gemeenten over erfgoed is weggevloeid en zij kunnen daarvoor de Monumentenwacht Gelderland inhuren. In 2020 hebben we de Gemeente Winterswijk als pilot ondersteund. Circa 20 subsidie aanvragen zijn beoordeeld, er is een energieadvies uitgebracht en het aanvraagproces voor subsidie aanvragen is gestroomlijnd. In 2021 vindt een doorstart plaats en worden monumentenwachters ingezet voor aanvragen in de gemeente. Met enkele gemeenten hebben ververkennende gesprekken plaatsgevonden en zijn werkbezoeken afgelegd. Door corona is dit maar beperkt mogelijk geweest.

Functioneel Erfgoed

Al enige jaren ondersteunt een van de adviseurs het uitvoeringsprogramma Functioneel Erfgoed van de provincie Gelderland. Onze inbreng is gericht op het bieden van technische ondersteuning t.b.v. de beoordeling en begeleiding en monitoring van projecten die worden aangevraagd bij de provincie. Tevens voeren we gesprekken met aanvragers, nemen deel aan het erfgoedoverleg en dragen bij aan de ontwikkeling van een nieuwe regeling. In 2020 is hieraan circa 840 uur besteed.

Gelders Genootschap

De Monumentenwacht Gelderland verleent diensten aan het Gelders Genootschap, in de vorm van het Samenwerkingsverband Cultuurhistorie Gelderland. In het verslagjaar is door de teamleider 7 keer een advies uitgebracht.

Bijdragen aan scholing

Regulier organiseren we als Monumentenwacht Gelderland cursussen voor o.a. ambtenaren met als doel kennis over in instandhouding en onderhoud van monumenten over te dragen. Ook voor eigenaren van monumenten worden gebruikelijk avonden georganiseerd. Door corona hebben alle bijeenkomsten waar meer mensen aanwezig zijn helaas geen doorgang gevonden.

Beheer en herbestemming van historische bouwfragmenten

De in het bouwfragmentendepot verzamelde historische bouwfragmenten zijn incidenteel verkocht ten behoeve van restauraties. Materialen zijn beschikbaar gesteld aan het Gelders Restauratie Centrum en worden gebruikt in cursussen.

Beheer en ontwikkeling Kwaliteitsregeling Kennis & Kunde

Als gevolg van de pandemie hebben in 2020 geen beoordelingen plaatsgevonden en is de commissie maar een keer bij elkaar geweest. In 2021 worden de beoordelingen weer opgepakt en is de ambitie dat eind 2022 alle bedrijven opnieuw zijn beoordeeld. In 2021 willen we de regeling ook evalueren.

Innovaties en duurzaamheid in monumentenzorg

Een van de speerpunten van Monumentenwacht Gelderland is het opzetten van een overlegstructuur en een toolkit met kennis en inzetbaarheid van materialen en technieken om gebouwen duurzamer te laten zijn c.q. energiegebruik terug te brengen en er op een andere wijze in te voorzien. Enkele wachters bekwamen zich in energieadviezen.

Al eerder werd geconstateerd dat de benodigde kennis en ervaring in groter verband moet worden opgezocht en gedeeld. In 2020 is een samenwerking aangegaan met enkele provincies, het bureau De Groene Grachten en de Monumentenwacht Gelderland. Er is een tool in ontwikkeling voor wachters die mede tot doel heeft hen het goede gesprek over duurzaamheid te laten voeren met eigenaren. Na de zomer van 2021 willen we deze scan tool gaan uitrollen. Het gebruik van deze tool zal een nog nader te bepalen kostenpost opleveren welke jaarlijks terugkeert. In 2020 zijn al enkele energieadviezen uitgebracht.

Samenwerkingspartners

Monumentenwacht Gelderland ziet zichzelf als een schakel in de keten om haar uiteindelijke doel te bewerkstelligen. Dit uiteindelijke doel is het langdurig, kwalitatief hoogwaardig en duurzaam behoud en zo nodig de verbetering van het erfgoed in Gelderland te bewerkstelligen. Om dat doel te halen werkt de Monumentenwacht Gelderland met veel partijen samen, zowel in Gelderland als buiten de provinciale grenzen.

In Gelderland zijn dat de Erfgoedalliantie Gelderland, het kennisnetwerk Duurzaamheid & Innovatie (Gelders Restauratie Centrum), het Gelders genootschap, het Samenwerkingsverband Cultuurhistorie Gelderland, het Molenplatform, het ROC De Graafschap, de Provincie Gelderland en de gemeenten in de provincie. In de zomer van 2020 hebben de besturen van het Gelders Restauratie Centrum en de Monumentenwacht Gelderland een conferentie georganiseerd waarin men goede kansen zag voor een verdere intensieve samenwerking op het terrein van opleidingen en kennisvermeerdering. In 2021 moet dit verder inhoud en vorm krijgen.

Buiten de provincie is er overleg met de andere Provinciale verenigingen voor Monumentenzorg waarbij kennis delen een belangrijk doel is. Samen met kennisinstituten op het terrein van de duurzaamheid van erfgoed zijn de banden aangehaald met de TU Delft en de Stichting Groene Grachten in Amsterdam. Helaas is er minder voortgang geboekt door beperkingen in het contact.

De organisatie

Eind 2020 werken bij Monumentenwacht Gelderland 25 mensen (24,04 fte) Hiervan zijn 17 medewerkers actief als monumentenwachter, is 2,3 fte actief als adviseur en is 5 fte werkzaam als leidinggevende en op de administratie.

Het ziekteverzuim was hoog: 11.49% (in 2019 4,8%). Dit is mede veroorzaakt door corona maar ook door enkele langdurig zieke medewerkers. Daarnaast was er meer overig verzuim doordat medewerkers thuis moesten blijven in verband met quarantainemaatregelen of vanwege bijvoorbeeld een partner die in de zorg werkte waardoor zorgtaken thuis door de medewerker moesten worden opgepakt.

De komende jaren stroomt een aantal oudere en ervaren medewerkers uit. Het blijft lastig nieuwe en jongere mensen te interesseren en aan te trekken voor het ambachtelijk werken in het erfgoed. Ondanks pogingen die samen met het ROC worden gedaan meer jongeren voor dit vak te interesseren. We hebben samen met het Gelders Restauratie Centrum de campagne Ieder zijn Vak opgezet om structureel jonge mensen te interesseren voor het vakmanschap. Zowel bij de Monumentenwacht Gelderland als bij bedrijven die actief zijn in de monumenten branche. In 2021 blijven we actief werven en mensen benaderen om wachter te worden.

Er is ondanks corona 475 uur aan scholing besteed. Normaal gesproken is dit ongeveer 850 uur op jaarbasis. De volgende opleidingen zijn gevolgd: een meerdaagse cursus duurzaamheid, een opleiding Historische parken en tuinen en 2 nieuwe inspecteurs hebben een opleiding gebouwd erfgoed gevolgd.

Door corona zijn er geen jaargesprekken gevoerd. Dit wordt in 2021 ingehaald. De teamleider heeft 15 keer een werkbezoek gebracht aan de medewerkers op locatie.

In 2020 zijn 6 digitale nieuwsbrieven uitgebracht.

De financiële positie

Het jaar 2020 is door corona voor Monumentenwacht Gelderland financieel zwaar geweest. Waar we het laatste decennium altijd een klein overschot konden presenteren t.o.v. de begroting, was er nu voor het eerst sinds vele jaren een fors verlies van € 127.345, -. De afwijkingen van het resultaat t.o.v. de begroting liggen in flink lagere inkomsten bij de inspectie vergoedingen (- € 122.253, - t.o.v. de begroting) en de overige opbrengsten (- € 107.320, -). Er is gedurende het jaar bijgestuurd waardoor er tegenover minder inkomsten lagere uitgaven voor personeel en bedrijfskosten stonden. De inkomsten uit abonnementen bleven stabiel. Oorzaken voor de lagere inkomsten zijn dat het aantal declarabele uren van met name de incidentele inspecties sterk terugviel. Tegenover 17.341 uren in 2019 staan in 2020 slechts 15.740 uren. Een verschil van 1.581 uren (ruim 9%). Veel adviezen konden niet worden uitgebracht omdat eigenaren in met name het tweede en vierde kwartaal geen medewerkers aan of in het gebouw of het huis wilden. Daarnaast trof corona ook relatief veel medewerkers en waren enkele medewerkers door andere oorzaken langdurig ziek.

Het tekort in het resultaat wordt ten laste gebracht van de egalisatiereserve provincie en de algemene reserve van Monumentenwacht Gelderland.

De egalisatiereserve provincie mag maximaal 10% van de boekjaarsubsidie zijn. Van deze reserve trekken we nu € 54.744, - af

Een bedrag van € 61.733, - brengen we ten laste van de algemene reserve MGW.

De bestemmingsreserve heeft als doel gelden te reserveren en te bestemmen voor de zorgplicht van de werkgever. Ten laste hiervan wordt € 10.868, - gebracht

Er blijft na aftrek van deze posten voldoende weerstandsvermogen voor de Stichting over. De solvabiliteit blijft en er zijn voldoende liquide middelen